

УДК 910.27 (477)

ТЕМАТИЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ВИДАНЬ ФІРМИ «КАРТИ І АТЛАСИ»

Володимир Грицеляк¹, Ігор Дикий²,
Іван Ровенчак³

1. ТОВ «Українська Картографічна Група», вул. Тампере 136, Київ, Україна, 02105, E-mail: hrytselyak@gmail.com

2. ТзОВ НВФ «Карти і Атласи», вул. Зелена 111, Львів, Україна, 79035, E-mail: artdruk@gmail.com

3. Кафедра економічної і соціальної географії, Львівський національний університет ім. Івана Франка, вул. Дорошенка 41, Львів, Україна, 79000, E-mail: ig_ravuk@ukr.net

Стаття знайомить з виданнями фірми «Карти і Атласи». Відзначається актуальність історичного та туристичного картографування території України. Проаналізовано методологічні підходи до створення відповідних карт. Відзначено важливість популяризації історії України з метою розвінчання пропагандистських міфів у контексті російсько-української інформаційної війни.

Ключові слова – карта; історичне картографування; туристичне картографування; картографічний метод; інформаційна війна.

Постановка проблеми

Науково-виробнича фірма «Карти і Атласи» була створена у вересні 2008 року. Пріоритетним напрямком у її роботі стало тематичне картографування, зокрема туристичне (в основному Західного регіону України) та історичне (переважно найбільш міфологізованих сторінок вітчизняної історії). За 11 років діяльності фірма видала десятки карт, кілька атласів, путівників та довідників.

Видання фірми «Карти і Атласи» впевнено зайняли свою нішу на ринку картографічної продукції та стали пізнаваними завдяки власному стилю подання інформації, часто поєднуючи функції картографічного твору та докладного довідника. Окремі з них, зокрема «Довідник транслітерації іноземних власних назв українською мовою» (2009), «Галичина. Путівник» (2011), «Атлас історії української державності» (2013), стали першими у своєму роді, яких раніше ніхто не робив.

Аналіз останніх досліджень

Методичні підходи і досвід тематичного картографування України на прикладі видань фірми «Карти і Атласи» подано у статтях [наприклад,

Грицеляк, 2010–2017], тому розглянемо загальні підходи та принципи історичного та туристичного картографування.

Виклад основного матеріалу

У листопаді 2008 року у співпраці з фондом «Україна-Русь» вийшла перша карта фірми – «Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)» (м-б 1 : 1 250 000). Цією картою була започаткована серія «Соборна Україна», у межах якої до серпня 2019 року вийшло ще 11 карт: «Давня Україна-Русь (V-X ст.)» (м-б 1 : 6 000 000), «Соборна Україна» (м-б 1 : 3 500 000) «Українська повстанська армія (УПА)» (м-б 1 : 2 500 000), «Голодомор – геноцид українців» (м-б 1 : 3 500 000), «Пам'ятники Тарасові Шевченку в Україні та за кордоном» (м-б 1 : 4 200 000), «Жовтий клин» (м-б 1 : 3 000 000), «Організація українських націоналістів (ОУН)» (м-б 1 : 4 200 000), «Репресії проти українців в СРСР» (м-б 1 : 25 000 000), «Україна. Донбас» (м-б 1 : 1 500 000), «Український Крим» (м-б 1 : 1 250 000), «Українська Кубань» (м-б 1 : 1 500 000). Завдяки вдалому формату А2, лаконічності викладу інформації, ілюстративності ці науково-популярні настінні карти стали доступними великій кількості споживачів, які цікавляться історією України і хочуть знати достовірну інформацію, позбавлену міфотворчості російської пропаганди. Для них – це своєрідний конспект з однієї теми в українській історії [4, 5].

Найновіше та дуже актуальне видання збірки – карта «Українська Кубань», в якій розкрито геопросторові, історичні, етнічні та культурні особливості прикавказьких земель, заселених вихідцями з України (здебільшого запорозькими козаками). На прикладі Кубані яскраво простежується важливість української державності задля збереження національної культурної ідентичності. За переписом 1897 р. українці становили 47,4% населення Кубанського краю, а в західній його частині (історичній Чорноморії) вони склали до 90%. Однак після революційних подій 1917–1921 рр. більшовицька комуністична влада відторгнула ці території від України попри спроби об'єднання Кубанської Народної Республіки з Українською Народною Республікою в єдину соборну державу. Після згортання українізації та закриття українських шкіл з 1926 р., репресій проти української інтелігенції, голодомору 1932–1933 рр. частка українців на Кубані скоротилася у десять раз – за даними перепису 1939 р. вона становила всього лише 4,7%. Одних знищили фізично, інших залякали, зацькували та асимілювали, і край з типовою українською ментальністю перетворився на більш російський, ніж регіони Центральної Росії.

Знаковим виданням у співпраці з фондом «Україна-Русь» стала карта «Українські місця в

Польщі» (м-б 1 : 1 600 000), яка започаткувала історико-туристичне картографування українських етнічних земель на території сусідніх держав [1].

У серпні 2013 року вийшов «Атлас історії української державності» (рис. 1). Він має власний новаторський підхід, що полягає у фокусуванні на державності при розгляді історії України. Видання містить інформацію про понад 70 держав та державних утворень, розміщених у хронологічному порядку, які існували на території України з прадавніх часів до сьогодні [2, 3, 9]. Цей твір руйнує широко розповсюджений міф про те, що Україна є молодою державою, якій щойно 25 років. Як вказано у передмові видання, історію української державності можна простежувати щонайменше від Антського (IV-VII ст.) чи Дулібського (V-VI ст.) племінних союзів. Першою етнічно українською державою була Русь (IX-XII ст.). Хоча до того на території України існували Боспорське царство (V ст. до Хр. – VI ст. по Хр.), Скіфія (VI-III ст. до Хр.) та Сарматія (III ст. до Хр. – III ст. по Хр.), які вплинули на історію державності та етногенез українців.

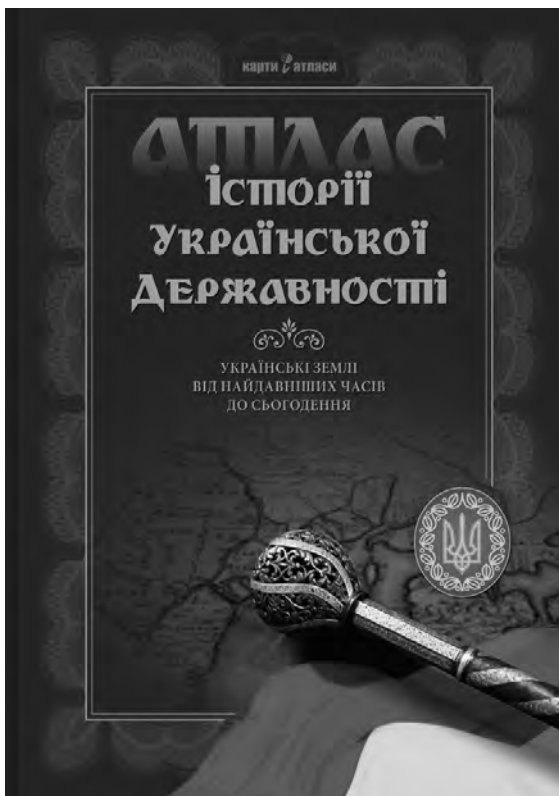

Рис. 1. Атлас історії української державності

Таким чином, НВФ «Карти і Атласи» внесло свій вклад задля перемоги в інформаційній війні, яку веде проти нас наш північно-східний сусід, Росія (первісно Московія) від початку свого існування. В останній час вона активізувалася та набула безпрецедентної цінності.

Використанням пропаганди, перекручування фактів та відкритої брехні Росія намагається привласнити історію середньовічної української держави Русі з столицею у Києві, завуалювати спланований кремлівськими правителями геноцид українців у XX ст. через голодомори, репресії та фізичне винищення інтелігенції, втягування у війни. Тому потрібно продовжити серію карт «Соборна Україна», оскільки ще багато сторінок української історії потребують висвітлення у неспотвореному вигляді та популяризації серед широкого загалу.

Зокрема, наступні видання можуть бути про Директорію УНР, Карпатську Україну, УПА, дисидентський рух, Східну Слобідщину, Зелений Клин тощо [8]

Туристично-довідкові видання НВФ «Карти і Атласи» представлені в основному картами туристично привабливих територій Західної України. Найбільшою збіркою є «Україна туристична. Захід», до якої увійшли 8 туристичних карт (м-б 1 : 350 000) адміністративних областей заходу України (рис. 2), виданих впродовж 2009-2014 років. Розширенням серії у 2013 році стали карти Українських Карпат (м-б 1 : 350 000): «Літній відпочинок» та «Зимовий відпочинок».

При виготовленні цих карт було витримано наступні методологічні підходи: різнобічність загальної характеристики регіону (інформаційні довідки з історії, населення та природи, коротенькі статті про природоохоронні об'єкти, курорти), детальність відображення атрактивних туристичних місць (як пам'яток природи, так й історико-культурних об'єктів), виділення місць різних видів туризму та відображення туристичної інфраструктури, актуалізація та перевірка об'єктів, ілюстративність.

У 2009-2010 роках підготовлено 6 детальних велотуристичних карт (м-б 1 : 70 000) для проекту «Велоукраїна»: «Яремчанський регіон», «Верховинський район», «Косівський район», «Коломийський район», «Рахівський район» і «Глибоцький район».

У 2015 р. видано карту «Галицький район» (м-б 1 : 80 000), що започаткувала серію туристичного картографування національних природних парків у співпраці з їхніми відділами розвитку туризму та рекреації (рис. 2). Наступним виданням збірки тала карта «Косівський район» (м-б 1 : 80 000).

У 2011 році вийшла робота «Галичина. Путівник» – перший в Україні путівник окремим історико-географічним регіоном, який пропонується пізнати через етнографічні субрегіони (Бойківщина, Волинь, Гуцульщина, Західне Поділля, Лемківщина, Надсяння, Опілля, Підгір'я і Покуття) та головний центр – місто Львів.

Рис. 2. Вибрані туристичні карти НВФ «Карти і Атласи»

2012 року виданням карти «Трускавець. Місто-курорт очима митців» (м-б 1 : 7 000) започаткована серія «Курорти України». Її продовженням у 2017 р. стало видання «Борислав. Східниця» (м-би 1 : 30 000, 1 : 12 000).

Найповнішим виданням фірми в галузі туристичної тематики, яке побачило світ навесні 2016 року, є «Українські Карпати. Комплексний атлас автотуриста» (рис. 3). У ньому міститься не лише комплексна географічна характеристика гірського краю згідно з сучасними науковими підходами, але й багато виправлень і уточнень, які давно стали широковживаними та подані навіть у таких серйозних виданнях, як «Географічна енциклопедія України» [6].

При підготовці будь-якого видання НВФ «Карти і Атласи» намагалося залучити вузько-спеціалізованих фахівців, в основному з Львівського національного університету імені Івана Франка, які здійснювали перевірку поданої інформації [7].

Також видавництво підготувало кілька фахових наукових посібників, зокрема «Довідник транслітерації іноземних власних назв українською мовою», «Релігійний туризм. Термінологічний словник-довідник», «Національний природний парк «Гуцульщина».

Монографія «Довідник транслітерації іноземних власних назв українською мовою» є одним із перших найбільш повних зібрань правил транслітераційного перекладу іноземних власних назв українською мовою, в якому містяться правила перекладу для більш ніж 70 мов, що мають статус офіційних державних мов, або використовуються як регіональні. Словник-довідник «Релігійний туризм» уміщує понад 500 понять і термінів.

Фірма «Карти і Атласи» долучилась також підготовкою картографічних матеріалів до таких робіт інших видавництв як «Гроші України» (Національний банк України, м. Київ), мапа-путівник «Святині України» (Патріарший паломницький центр УГКЦ, м. Київ), «Україна. Природа, населення, економіка» (Федір Заставний, «Апріорі», м. Львів), «ВелоКарпати» і «ВелоЗакарпаття» («АССА», м. Харків), мапи-путівники «Бойківщина», «Гуцульщина» і «Лемківщина» (туроператор «Відвайди», м. Львів) та ін. Варта уваги також участь фірми у створенні картографічних творів для експозицій Львівського історичного музею, зокрема відділу Національно-визвольної боротьби.

Рис. 3. Українські Карпати. Комплексний атлас автотуриста

Висновки

Видання фірми «Карты і Атласи» слугуватимуть хорошим довідником для туристів, які відвідують Західний регіон України, оскільки містять цікаву докладну та перевірену інформацію.

А науково-популярні видання з історії України стали важливою українською зброєю в інформаційній війні проти російської пропаганди. Завдяки «Атласу історії української державності» молоде покоління українців усвідомить, що наша нація має давні традиції державотворення, а у періоди під владою сусідів завжди понад усе прагнула відновити власну національну успішну державу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грицеляк В. П. Карта «Українські місця в Польщі» – новий підвид тематичного суспільно-географічного картографування / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку; зб. наук. пр. – Київ, 2010. – Вип. 4. – С. 87–93.

2. Грицеляк В. П. Концептуальні підходи до створення історичного Атласу української державності / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку; зб. наук. пр. – Київ, 2012. – Вип. 5. – С. 44–47.

3. Грицеляк В. П. Підходи до історичного атласного картографування території України та Львова: особливості реалізації трьох видавничих проектів / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика; зб. наук. пр. – Чернівці, 2014. – С. 217–219.

4. Грицеляк В. П. Карты серії «Соборна Україна» – як науково-популярне видання / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Географія, екологія, туризм: теорія, методологія, практика; зб. наук. пр. – Тернопіль, 2015. – С. 79–81.

5. Грицеляк В. П. Географічна карта «Україна. Донбас» як геопросторово-інформаційне джерело / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії; зб. наук. пр. – Харків, 2015. – Вип. 22. – С. 50–53.

6. Грицеляк В. П. Досвід підготовки видання «Українські Карпати. Комплексний атлас авто туриста» / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії; зб. наук. пр. – Харків, 2016. – Вип. 24. – С. 25–29.

7. Грицеляк В. П. Туристичне та історичне картографування України на прикладі видань фірми «Карты і Атласи» / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку; зб. наук. пр. – Київ, 2016. – Вип. 7. – С. 19–22.

8. Грицеляк В. П. особливості та структура видання «Атлас Української Повстанської Армії» / В. П. Грицеляк, І. В. Дикий, І. І. Ровенчак // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії; зб. наук. пр. – Харків, 2017. – Вип. 25. – С. 16–19.

9. Дністрянський М. С. Рец. на: Атлас історії української державності / Автор-упорядник В. Грицеляк. – Львів: «Карты і Атласи», 2013. – 128 с. // Вісник НТШ – Львів, 2013. – Ч. 50 (осінь-зима). – С. 85–87.

THE THEMATIC MAPPING OF UKRAINE: ON EXSAMPLES “KARTY I ATLASY” FIRM’S EDITIONS

Volodymyr Hrytselyak¹, Ihor Dykyi²,
Ivan Rovenchak³

1. LLC «Ukrainian Cartographic Group», Tampere Street 13b, Kyiv, Ukraine, 02105, E-mail: hrytselyak@gmail.com

2. LLC «Maps and Atlases», Zelena Street 111, Lviv, Ukraine, 79035, E-mail: artdruk@gmail.com

3. Department of economic and social geography, Ivan Franko National University of Lviv, Doroshenko Street 41, Lviv, Ukraine, 79000, E-mail: ir_pavuk@ukr.net

The article introduces the editions of the company “Karty i Atlasy”. The actuality of the historical and touristic mapmaking of the territory of Ukraine is noted. The methodological approaches to creating the appropriate maps are analyzed. The importance of popularization the true interpretation of Ukrainian history in the context of Russian-Ukrainian information war is noted.

Keywords – map; historical mapmaking; touristic mapmaking; cartographical method; information war.